

NEMZETKÖZI ÖKOLÓGIAI VÁNDORKONFERENCIA

TALIÁNDÖRÖGD, 1995. augusztus 11-19.

Kiindulópontunk a Dörögdi-medence, mint táj individualitásának megragadása. Világossá kell váljon, hogy egy táj egy szellemi egység, melynek alkotórészei nem pusztán egymás mellett állnak a térben és időben. A „táj” sokkal inkább egy olyan „tér”, melyet képesek vagyunk a tudatunkkal átfogni. Eközben azonban az egyes komponenseket is gondolatilag kapcsoljuk egymáshoz.

Az azonban, hogy ennek a térnek, – melyre tudatunkat irányítjuk – mi a tartalma és mit fejez ki, függ attól, hogy hogyan szemléljük, gondolunk rá. Mindenkor tudatunk, tartásunk azután tükröződik abban, ahogy a tájjal bánunk. Így módon a tájról alkotott konkrét kép az ember és a természeti adottságok közötti eleven, folyamatszerű kölcsönhatásból adódik. Tekintetünket a Dörögdi-medence, mint jellegzetes alapkonstitúciójú „nagy tér” individualitásáról a tájon belüli „kis terek” individualitására kell irányítanunk. Egy táj individualitásainak ilymódon feltáruló sokfélesége mutatja a jövőbeli fejlődés lehetőségeit.

Ebben a koncepcióban tettenérhető a történelmi lépés: összhang a környezettel – az összhang szétrombolása – újratemtés.

Az alábbiakban öt munkacsoportnak a gyakorlatokon szerzett tapasztalatokról adott beszámolóját adjuk közre – jelentősen lerövidítve.

Az emberi lélek tükröződése a tájban

Michael Beismann – Buella Mónika

Minden táj sajátos karaktert és hangulatot mutat, amely a hely természeti adottságainak összjátékából és az emberi lélek átforgató erejéből alakul ki.

A történelem folyamán; különösen az elmúlt 50 év társadalmi és politikai fordulatai alatt, az emberek lelkiállapota radikálisan megváltozott. Ennek megfelelően a tájjal való kapcsolatuk is átalakult. Vajon mit kezdenek az emberek a dörögdi táj kínáta adottságokkal és lehetőségekkel? Hogyan alakították a tájat a kommunizmus ideje alatt; és hogyan abban az időben; amikor a települések ma látható struktúrái jöttek létre? Rajzolósi és leírási gyakorlatok, valamint beszélgetések segítségével olyan tapasztalatokat szerezünk; amelyek világossá teszik az egyes korszakokban ható lelki jegyeket és azok történelmi fejlődését. Fő kérdésnek tekinthetjük, milyen javaslatokat tudunk adni mai lelki igényünkből kiindulva. Elegendő-e a funkcionális megközelítés (mint földműves, tájtervező vagy ökológus), és vajon megérint-e bennünket a táj lelki hangulata?

Munkacsoportunk délutáni gyakorlatai elsősorban annak megfigyelésére szolgáltak, van-e objektív tájkép, ill. a szemlélő – azaz saját magam – szubjektivitása milyen mértékben befolyásolta egy területről kialakított véleményemet. A csoportmunkában végzett tájmegfigyelés lehetőséget kínált a másik ember által látottak megismerésére, saját eredményeinkkel történő összehasonlításra.

Az első délután felmentünk a Tik-hegy nyitott tisztására, ahonnan szép kilátás nyílt a környező tájra. Feladatunk az volt, hogy rövid szemlélődés után rajzoljuk le a tájat, majd beszéljük meg, ki mit látott. Az elkészült rajzok és elbeszélések néhány azonos elem mellett igen különbözőek voltak. Ehhez hasonlóak voltak az első megnyilvánulások; meséljük el, mit látunk. – Mindenki számára egyértelművé vált, hogy a saját leírásunkat a többiek kiegészítése tette teljessé, hiszen egyikünk ezt nem vette észre, másikunk azt nem látta meg.

A másik igen szemléletes gyakorlat egy, a résztvevők által már ismert terepen zajlott. Mindenkinek választania kellett egy helyet, ahol megfigyeltük a cserjék, fák formáját, színét, a syíneket bármely előfordulási formában, begyűjtöttük a kiválasztott helyen előforduló lágyszárú növények egy-egy példányát. Megfigyeltük a felbukkanó állatokat, az átélt illatokat, hangokat.

A kérdések megválaszolása segített mindenkinek a helyhez fűződő személyes kapcsolat tisztázásában, ill. Abban, hogy ez a személyes kapcsolat tudatossá váljon az elbeszélés során. A begyűjtött és megfigyelt részletek a már érzékeltetett hangulatokból kiragadva egy tükörképet mutattak, mégpedig az adott hely talaj, fény, csapadék stb. Hatásainak képét.

Mire jutottunk? Nagyon nehéz a válasz. Egyértelműen kiderült számomra, hogy a személyes élménytől nagyon nehéz elvonatkoztatni. A személyes élményünk a magunkkal hozott élményből táplálkozik, amely erőteljesen megjelenik megfigyeléseinkben. Döbbenetes élmény átgondolni ennek jelentőségét a tervezési gyakorlatban, hiszen a tervezői, úgymond szubjektív szándéknak kell találkoznia a helybéli-ek ugyancsak sajátos szándékával, másrészt a táj sugallta lehetőségekkel.

A tájhasználat változásai és a települések kapcsolatrendszere az utak nyomán

Susanne Züst – Herczeg Ágnes

Utazás során, busszal vagy gépkocsival, állandóan változó, sok-sok képből összefonódó kép suhan el az ember előtt. A tájon áthaladva individuális pontként tűnik fel egy-egy falu. E rövid találkozások alkalmával nem tudatosodik bennünk; hogy milyen kapcsolatban áll a település a környezetével; s az még nehezebben érzékelhető, hogy milyen kapcsolatban áll a szomszédos településekkel.

Egy-egy falu individuális egységek egymásmellettsége, vagy az együttműködés belső kapcsolata fűzi össze őket? Egy táji egység, kis térség belső élete hogyan válik láthatóvá, hogyan olvasható le az élénk áruelő táj képéről?

Annak megfigyelését, hogy egy falu milyen kapcsolatban áll az őt körülvevő környezettel, a szomszédos településekkel; hány település és hogyan alkot egy kisebb táji egységet, s e régió hogyan kapcsolódik a tágabb környezethez, gyakorolhatjuk, ha az utakkal, úthálózattal foglalkozunk.

Az utak érrendszerként hálózák be a tájat. Utak kötik össze a településeket, utak vezetnek a faluból a kertekbe, szőlőbe, földekre, a vizekhez, az erdőbe. Az utak összekötik a pontokat és egyben lehetővé teszik a területek felosztását, tagolják a tájat. Az utak vonalának alakulása szoros összefüggésben áll a táj domborzati viszonyaival, vízrajzával. A falvak belső szerkezetének alakulása és a külső kapcsolatok fejlődése, vagy elhalása közti kapcsolat megfigyelhető.

A Dörögdi-medence jelenlegi úthálózata, a táj megfigyelése által felismerhetjük a múltban működő, tájat formáló folyamatokat. Vajon hogyan érzékeljük a jelen állapotban a fejlődés, fejleszthetőség tendenciáit?

Az első napi általános, a tárgyalt történet ismerkedés után másnap az Imár-hegyről indultunk az elhagyott régi borhordó úton Pulára. Az úton párban haladva állandóan változó, egymásba formálódó képek sora tárult elénk. A párok az út karakter-, vagy hangulati változásainál az előttük és a mögöttük lévő képet rajzolták le. A nap végén Pulán a Temetőkerthez vezető gyepes útra fektettük le a képsorokat, s próbáltuk megeleveníteni.

A következő nap kis csapatok alakultak, s a feladat az volt, hogy a medence egyes falvaiból a régi utakon induljunk az Imár-hegy felé. A hegyen, a kereszt alatt kellett pontos leírást adni a mások által be nem járt útról. Ehhez segítségül azok a rajzok szolgáltak, amelyet az út mentén készítettünk úgy, hogy az általunk nem látott képet párunk elmondása alapján rajzoltuk meg. Csak a következő nap vetünk elő térképeket, Pulán, az egykori, mindentől távol eső pálos kolostor és középkori település környezetében. Múltba tett utazásunkat a pulai polgármester előbeszélései segítették.

A hét végén mindenki elkészítette a saját térképét, s Taliándörögdon a Szent András templomrom kövein ülve összegeztük tapasztalatainkat.

Az ember egy területre érve magával hozza előítéleteit. A területre jellemző külső és belső összefüggések felismerése benyomásaink, megfigyeléseink eredménye. Ehhez azonban nélkülözhetetlen a másik ember által átéltek megismerése. A medencéről szerzett tapasztalataink elválaszthatatlanok a konferencia alatt csoporttá szerveződött emberektől.

A régi úthálózat elhalása a belső, falvak közti együttműködés elhalását is jelzi. Mégis a csoport minden tagja a falvak táji együvé tartozását hangsúlyozta, s a gondok egyik okát az elszigeteltségben, a kapcsolatok elhalásában látta.

A tájszerkezet kialakító történeti változások és geológiai adottságok a Dörögdi-medencében (Visszapillantások a múltba és kitekintés a jövőbe)

Cornelius Bockernühl – Illyés Zsuzsa

A Dörögdi-medence közepén ma nagyüzemi szántótáblákat találni. Az öt település (Öcs, Pula, Kapoles, Taliándörög, Vigántpetend) ezek szegélyén terül el, míg az erdők és a legelők a medencét körülölelő hegyeken helyezkednek el.

A korábbi légifelvételek és térképek a medence művelésének differenciáltabb képét mutatják. A több ízben változott tulajdonviszonyokat követő jelenlegi privatizáció is csak egy mozgalmas történet pillanatnyi állásának tekinthető. A gazdálkodási érdekek is megváltoztak, hiszen volt

olyan időszak, amikor a területet egészen a hegytetőkig művelték, ami ma már sehol sem fordul elő.

A munkacsoport számára felvetődő kérdés, hogy a Dörögdi-medence természeti adottságainak megfigyelése elvezet-e a tájjal való differenciáltabb kapcsolatteremtéshez.

Milyen lehetőségeket nyújt a táj geológiai felépítettsége az élet és az emberi tevékenység számára? Az íróasztal mellett ülve biztosak voltunk benne, hogy egy táj számára a geológia a legmozdulatlanabb, legállandóbb tényező.

Vajon a valóságot megfigyelve is megmarad az ítélet biztonsága?

A mészkővidéken csak a kopár mészkőfennsíkon járva ismertük fel az alapközetet. Majd lassan-lassan a rajzolás hatására számos konkrét megfigyelésünk már a mészkőtájat jellemezte:

Szabdalt felszín, mély árkokkal, gömbölyű dombhátakkal, szárazság, a talaj eróziója a dombhátakon, göcsörtös növekedésű növények, fajgazdagság a gypesztíben, növényi élet a kövek felszínén, oльдódó, aprózódó kövek, azonos színű a kövek felszíne és magja, tüskesség, a völgyek és a dombhátak szélsőségesen különböző képe.

Másnap a bazaltvidék jellemzése nehezebb feladatnak bizonyult. Először nem is találtuk a kapcsolatot az alapközet és a látvány között. Úgy éreztük az Öcsi tó környéke nem tipikus vidék, bárhol előfordulhat, talán karaktere sincs, de semmiképpen sem összevethető a mészkőtáj erőteljes hangulatával. Később úgy jellemeztük a tájat, hogy sokkal kiegyenlítettebb.

Megfigyeltük az összemosódó olajzöld színeket, a vastag talajt, a szétszórt bazaltköveket, az erdő megújulását. A kövek külső rétegének és belső magjának különböző színéből és alakjukból megértettük a bazalt mállásának sajátosságait, az átalakuló anyag lebomlási folyamatát.

Az Öcsi tavat – mely a bazalttétőn található – mindenképpen mesterségesnek képeztük el, úgy tűnt, nem illik bele a képbe.

Harmadnap a medence közepén elhelyezkedő Imár-hegyről néztük meg eddigi kirándulásaink helyszíneit. Középről látható volt, hogy a mészkő és a bazaltvidék összképe mennyire más.

Bazaltból azonos magasságú a hegykoszorú, a mészkőfennsík pedig egy dőlő táblára emlékeztetett. A formák a keletkezésére utalnak, ugyanakkor az élet meghatározott irányának adnak teret. A színek eltérése a vidékek eleveenségének különbségeit mutatta. Csak ekkor vettük észre, hogy előző napi kirándulásunk helyszíne, az Öcsi tó a medence egyik legmagasabb pontján található, lent a szántók között pedig kiszáradt fák rajzolják meg az egykori patak nyomvonalát. A medence mélyén kicsiny zöld folt mutatja az egykori Kinder-tó helyét.

Az összkép megváltoztatta az Öcsi tóról alkotott ítéletünket, rájöttünk, hogy éppen a tó jellemzi legjobban a bazalt vízmegtartását. Kapcsolatot találtunk a kőzetek, a víz jelenléte és a táj eleveensége között.

A medence egészének képét vittük magunkkal a negyedik napi kirándulásra. Utunk során megismertük a Tihanyi-félsziget, a Káli-medence és a Tapolcai-medence geológiai történetét, és láthattuk a területek eltérő konstitúciójának megfelelően alakult, egymástól eltérő használatot is.

Azonban amit látunk az nem statikus, egyszeri mai állapot, hanem az ember több ezer éves munkájának az eredménye is. Az előrehaladó idő érzékelése nem adódik magától a tájban, nehéz észrevenni, de térképek segítettek a táj biográfijának feltárásában.

A Nyíres-kút környékén próbáltuk ki, hogy pusztán a tájat megfigyelve látjuk-e az emberi műveléssel összefüggő hatásokat, a történet nyomát. Régi szántók, erdősávok, itató, régi tanya, gyümölcsös, megsüllyedt felszín a bányászat miatt, kutatófúrások; mind-mind kirajzolódta a parlagon hagyott gazos terület felszínén. Az, hogy valamikor minden négyzetméterét művelték e tájnak, az elvadult állapotokon is átsugárzott.

Van-e valamilyen iránya a táj műveléséből adódó változásoknak; hogy befolyásolja ezt az alapkőzet?

A kérdés megválaszolhatatlannak tűnt. Végül úgy találtuk, hogy a művelés a táj „érését” eredményezi, szükségképpen visszahúzódik az elevenség, uralkodóvá válnak a kötött, szigorú, emberalkotta formák, a gazdaságosság és célszerűség határozza meg a tartalmat.

Hová jutott ez a folyamat a medence mészke és bazaltterületein?

A feltört talaj a mészke-területeken visszafordíthatatlannul a talaj pusztulásához, a szárazsághoz, a vizek eltűnéséhez vezetett, a bazalt ellenállt, a művelés nem tudta meghódítani, illetve sebeit képes volt regenerálni.

Vajon visszafordítható, megállítható folyamat-e a mészke-területek öregedése új tájhasználattal?

Utolsó feladatunk a Nyíres-kút környékére javaslatokat megfogalmazni a jövő tájhasználatára számára.

A kút környéke egyfajta „geológiai medence-modellnek” tekinthető, az alapkőzetek elrendezése és a domborzat kicsiben utánozza a Dörögdi-medencét. A feladat kapcsán derült ki, milyen hatalma van a múltból származó képeinknek. Az előző napi gyakorlaton felismert egykori tájhasználatok fogalmazódtak meg jövőkép gyanánt.

Morfológia, képszerűség, hangulati minőség és a táj sajátossága – az emberi lélek külső megjelenése

Cristobal Ortin – Szűcs Gábor

Az öt falu (Pula, Öcs, Taliándörögd, Kapolcs és Vigántpetend) mellett a Dörögdi-medencében régmúlt idők településeinek a nyomai is megtalálhatók. Egyes települések az évszázadok során elpusztultak, elnéptelenedtek, mások új helyen épültek fel.

Mialatt korábban egy egész nép, törzs vagy nemzetség kockáztatta meg az élőhely változtatását, addig ma a fiatalok azok, akik elköltöznek. Sokan elhagyják a vidéket a város korlátlan lehetőségeiért, mások a városban csalódként távoli, félreeső településekre költöznek, hogy ott az elvesztett értékeket újra megkeressék.

Az utóbbiak vágya úgy tűnik, egyszer csak teljesül. De tartós maradhat-e ez az állapot? Melyek az először még homályba vesző értékei egy helynek és hogy lehet ezeket a tudatunkba emelni? Lehetnek-e a megértett minőségek új tervezések alapjai?

Első nap olyan gyakorlatot csináltunk, hogy az Öcs-i katolikus templom körül helyezkedtünk el párosával és in-

nen kitekintve a környező tájra ez egyik ember a másiknak háttal állva elmesélte amit lát, az pedig megpróbálta lerajzolni azt.

Olyan fogalmakkal kellett leírni azt, amit láttunk, hogy a másik a mi fogalmainkat úgy értse, ahogy azok az észlelt tárgyak keltette képzeteken ébredtek. Közben pontosan meg kellett figyelni mindent; a tárgyak egymáshoz való viszonyát, térbeli helyzetét. Emellett folyamatosan küzdenünk kellett előképeinkkel, előítéleteinkkel, hogy valóban a társunk által elmondottak kerüljenek a papírra.

Másnap ezeket a gyakorlatokat az általunk a másiknak elmondott kép emlékezetből való, majd csukott szemmel történő lerajzolásával folytattuk. A település utcáit bejárva egy belülről felépített megismeréssel, a látottakon való felülemelkedéssel térképet rajzolunk a településről.

A harmadik nap, az utca egy rövid szakaszán lépésről lépésre haladva megfigyeltük, hogy mikor milyen képek tárnak elénk. A képek sorozatának kialakításakor az időt kétféleképpen éltük át.

– amint idő telt el miközben egyik helyről a másikra értünk,

– és amint időben képek haladtak át rajtunk, ami képsorozattá alakult bennünk a megfigyelési folyamat tudatosításakor. Olyan ez, mint amikor a növényi levelek alakváltozásának egyes fázisait tudatunkban eleven képsorozattá fűzzük össze.

Természetvédelem a Dörögdi-medencében

Hans-Christian Zehnter – Vincze Attila

Munkacsoportunk alaptémája a természetvédelem. A védelmi törekvések kialakulásának előfeltételei:

– Egy hely már nem magától értetődően adott a számunkra, mint gyermekkorunkban. A helyet egyedülállóságában érzékeljük, észleljük a környezetünkben.

– Felfedezzük a hely múlandóságát. A változás magában foglalja a valamivé válás és az elmúlás aspektusát.

Ez a két feltétel akkor válhat a védelmi érdekek mozgatójává, ha az egyedülállóság és múlandóság felismeréséhez a védelem óhaja is párosul. De milyen motivációk hatására alakul ki ez az érdek? Hogyan válik a helyet szemben támasztott igény természetvédelmi érdeké? Összefügg-e a hely iránti különleges érdeklődésem azzal a móddal, ahogyan a területet megközelítem, ahogy a helyhez kötődöm?

Ezeknek a kérdéseknek nem absztrakt vita során szeretnénk a végére járni, hanem egyfajta önkísérletező módon kívánunk tapasztalatokat szerezni. A kísérlet lényege abból áll, hogy különböző nézőpontokból figyeljük meg a Dörögdi-medencét, azzal a szándékkal, hogy a hét folyamán megtapasztaljuk

- valóban léteznek-e különböző nézőpontok és ezáltal eltérő hasznosítási, illetve tájvédelmi érdekek,
- és ezek miben különböznek egymástól.

A különböző nézőpontokhoz a természet négy birodalmát (ásvány, növény, állat, ember) választottuk.

A hagyományos természetvédelem a geológiai képződményekkel, a növényvilággal, az állatokkal foglalkozik. Szándékunkban állt ezt az egyre hangsúlyosabb táj-, tájképvédelemmel kiegészíteni, mivel ez mutathat rá, hogy mi-

ként maradhatott fenn, illetve alakulhatott ki a védelemre érdemes tájrészlet, ökoszisztéma a tájgazdálkodás során. Ezért minden helyszínen megismerték a résztvevők a hely történetének legjellemzőbb vonásait, így képet alkothattak arról, hogy a történelem mely időszakát jeleníti meg az adott helyszín.

Az első délután az Imár-hegyre mentünk, ahol átfogó képet kaphatott mindenki a medence egészéről, megismerhette határait és a tájat alkotó részletek különbözőségét. Foglalkoztunk az égtájak szerinti tájkarakterekkel, a domborzat meghatározó jellegével, majd a természeti elemeket vettük számba a hegyen kialakult gyönyörű, védelemre érdemes réten – az ásvány-, növény-, állatvilágot és az ember nyomait. Az Imáron a gazdálkodásból kiesett fennsíkon és a köves domboldalon alakult ki jelentős védett növényeket tartalmazó rét éppen azért, hogy a területen extenzív művelés folyt évek hosszú során át.

A második délután a Tálodhoz mentünk. A kolostorromhoz vezető út szakaszait rajzolták a résztvevők úgy, hogy egy-egy természeti elemre koncentráltak. Az „ásványosok” inkább a tájstruktúrárt ragadták meg, a „növényesek” a domborzatot fedő, kitöltő erdők és rétek felületeit, az „állatosok” a tájrészletek karakteres különbözőségét, a negyedik csoport pedig szabad technikával rajzolta az elé táruló tájat.

A harmadik délutánon az öcsi Nagy-tóhoz vitt utunk. A természetvédelmi területen a hasznosítási és a különböző védelmi érdekek ellentéte a legfeltűnőbb. A jégkor óta itt élő tőzegmohaláp helyét az elmúlt évtizedekben fokozatosan elfoglaló kákás-nádas élelnek madárvilágnak ad otthont. Ezért alapvető kérdés, hogy melyik állapotot akarja védeni az ember, hiszen mindkettő védelemre érdemes. A tavat környező száraz erdő és rét régen legelő volt. A tavat a faulákóji 40-50 évvel ezelőtt még fürdésre használták. Jövőbeli sorsa nem dől el.

Az utolsó munkadélutánon a Tik-hegyen lévő hagyásfás bükköst néztük meg. Itt volt a legeggyérteleműbb, hogy a helyet, ahol évszázados bükkök állnak, a gazdálkodási szokások alakították ki, tudniillik a legelő állatoknak hűsölőhely kellett, ezért tartották meg az erdőt. Ezért nem vegyes korú a faállomány, hiszen az állatok minden fiatal fát, csemetét lelegeltek.

A csoport minden helyszínen foglalkozott az ásvány-, a növény-, az állatvilággal és az ember jelenlétével, mégpedig úgy, hogy egy-egy természeti elemet helyezett vizsgálódásának előterébe. Pl.: ha egy kőzetre irányítjuk a figyelmünket, megfigyeljük, mint tárgyat, illetve azt, hogy milyen talaj képződik belőle, hogy milyen növények nőnek rajta, hogy milyen állatok élnek itt, hogy milyen tájstruktúrát ad és az emberek miként tevékenykednek rajta. Mind ezen szempontot meg kell vizsgálnunk ahhoz, hogy megértsük a tájat és ezen az alapon lehet beszélgetni arról, hogy mit akarunk védeni. Ha a már meglévő, a készet akarja az ember megtartani, akkor csak csajládás érheti. A védelem a szociális és természeti összefüggésektől kap értelmet és azoktól, akiknek felelősségük van az adott helyen.

Illyés Zsuzsa

A TÁJ ÉLETÚTJA

A DÖRÖGDI-MEDENCÉBEN

– Az ember első nyomától napjainkig –

A régészeti kutatások legkorábbi leletei a Római Birodalom népeinek jelenlétét bizonyítják a Dörögdi-medencében.

A tájat átszelő nagy hadi útvonalat délebbre (Zalaapáti - Egregy - Cserszegtomaj - Lesencetomaj - Gyulakeszi - Kékkút - Balatonherye - Meneshely - Nagyvázsöny - Tótvázsony - Nemesvámos - Várpalota - Buda) valószínűsítik általában. Ennek ellenére a kapolcsi főút, valamint a Kapolcsot Balatonheryével összekötő, ma már benőtt földút alatt feltárt római köves utat a Via Magna darabjaként azonosították a kutatók. Kétségtelen, hogy a római kori villatelepek gazdagabb emlékenyagot hagytak a délebbre futó nyomvonal mentén, de az Eger-víz völgyében is sok helyen találtak római koporsókat, sőt a Kinder-tó környékén valószínűleg igen jelentős római telepre bukkantak. A Balaton-felvidékre ez időben jellemző kiterjedt szőlőkultúrának nincs nyoma.

A medencét az Eger-víz mentén átszelő hadiút, a medence közepén elhelyezkedő telep, valamint a környező, könnyen művelhető löszterületekre kiterjedő szántóművelés és az erdők irtása jelentik az ember tájalakító tevékenységének első nyomát abból az időből, amíg emlékezetünk visszavezethető.

Az V. század elején a hun támadások miatt a rómaiak elhagyták Pannónia tartományát. A népvándorlással a Dunántúra hun, germán (longobárd), avar és frank népek érkeztek. A Királykő tetején egy hun földvárat, Kapolcson a VI. századból származó longobárd sírokat, valamint Pulától északra a VII. századból kisebb avar nemzetségi temetőt tártak fel. Összességében megállapítható, hogy a honfoglalást megelőző települések a medence közepén elhelyezkedő löszfelszín határán, a vízfolyások, a természetes közlekedési nyomvonalak mentén helyezkedtek el.

A Kárpát-medencébe keletről érkező magyarok a Dunántúlt harcok árán foglalták el és szolgásgorba hajtották az itt élő népeket a X. század legelején.

Nem tudjuk, hogy a Bakony és a Balaton környékén megtelepedett Bulcsú, Szalók, Kál és Katapán nemzetségek szállásbirtokai miként váltak a fejedelmi nemzetség birtokaivá. Annyi bizonyos, hogy a törzsi-nemzetségi viszonyok felszámolása éppen a Dunántúlon kezdődött meg. Géza fia, István 997-ben Veszprémtől északkeletre, Sóly térségében győzte le Koppány vezért és ekkor vette kezdetét Magyarország a keresztény, római jogrendű állam kialakítása.

A nemzetségi szálláskörzeteket felváltó vármegyerendszerben (1009) a Dörögdi medence két megye, Kolon (később Zala) és Veszprém területére esik; királyi birtok. A későbbiekben, elsősorban II. András idejében (1205-1235) a királyi földek adományozása révén királyi emberek és kolostorok váltak a terület birtokosaivá. Így a Rátót nemzetség, akik a tatárjárást követően építette fel Csobánc várát és alapította meg a tálodi pálos kolostort (1280-1290).